

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

2015-08-05

Registrator
Näringsdepartementet

Yttrande över betänkandet Service i glesbygd, (SOU 2015:35), diarienummer N2015/2989/HL

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. I akademiens uppdrag ingår bland annat att avge yttranden beträffande utredningsförslag. KSLA har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet Service i glesbygd (SOU 2015:35), med regeringskansliets diarienummer N2015-2989-HL.

Sammanfattningsvis anser KSLA följande:

- KSLA är positiv till såväl utredningens bakgrundsbeskrivning som de förslag som framförs.
- KSLA instämmer i utredningens tydligt framförda uppfattning om att människor och företag i glesbygd har rätt till en grundläggande nivå av kommersiell service och att det krävs särskilda insatser och stöd för att denna service ska kunna upprätthållas.
- KSLA vill betona att en utbyggnad av bredbandsnätet är grundläggande för möjligheterna att leva och försörja sig på landsbygden. Den service som utredningen behandlar är helt beroende av fungerande bredband och god mobiltäckning.
- Utredningen har på ett föredömligt och analyserande sätt visat på hur de tillgängliga resurserna i Landsbygdsprogrammet (750 miljoner kronor) kan användas för att utveckla kommersiell service i glesbygd.
- KSLA anser att kommunerna bör ta ett större ansvar för att tydligare och mer långsiktigt beakta behovet av service i sina översiktsplaner.
- Enligt KSLA:s uppfattning är det i ett längre perspektiv endast en starkare ekonomisk bas som kan ge underlag för fler invånare och bättre service på landsbygden. Tillgång till god kommersiell service och samhällsservice är dock en förutsättning för företagsutveckling.

En grundläggande nivå av kommersiell service

Utredningen betonar tydligt vikten av service ur ett brett landsbygdsutvecklingsperspektiv. Graden av service är en viktig faktor i valet av etableringsort för företag och en förutsättning för att befintliga företag att kunna stanna kvar.

Att driva dagligvarubutik eller bensinstation i glesbygd är, och kommer fortsatt att vara, en mycket tuff utmaning beroende på svag och sjunkande lönsamhet. När butiken blir ensam kvar

KUNGL SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

på orten, d.v.s. när barnomsorg, vårdcentral, skola och annan samhällsservice flyttat, blir det ofta ohållbart att driva ett företag vidare. En butik kan vanligen hantera att människor pendlar för att arbeta, men när de måste resa till en annan ort för att få tillgång till alla tjänster, då kan inte butiken fortsätta leva.

För att servicen på landsbygden långsiktigt ska fungera för de människor som bor där, är det därför viktigt att de som planerar den offentliga servicen är tydliga med hur de tänker sig att de ska se ut på medellång och längre sikt. Det ger företagare möjlighet att planera sin verksamhet, både vad gäller utveckling och avveckling.

Bredbandsutbyggnad över hela landet en grundförutsättning för att människor ska kunna leva och verka på landsbygden och utbyggnad av bredband måste stödjas även på den mer tätortsnära landsbygden.

KSLA anser att det är mycket bra att utredningen betonar att det är en rättighet för såväl människor som företag i glesbygd att ha tillgång till grundläggande service.

Stöd till försäljningsställen av dagligvaror

KSLA bifaller utredningens förslag om stöd till mindre butiker på landsbygd, både vad gäller utformningen och beloppen, samt förslaget att Tillväxtverket får ansvar för dessa stöd. Det är viktigt att stödet blir kopplat till butiken, inte till handlaren, eftersom det kan vara en förutsättning för att det kan finnas någon som är beredd att ta över vid exempelvis ett generationsskifte. Då ska den nya handlaren ha möjlighet att ta del av samma stöd, under förutsättning att butiken lever upp till de krav som gällde när beslut om stöd fattades.

Det är också viktigt att stöden inte rubbar konkurrensen samt att de utformas som stöd och inte som bidrag, vilket också framförs i utredningen.

KSLA stödjer även förslaget om att erbjuda kompetensutbildning för handlare i samband med att de får ansvar för olika delar av samhällets service.

Utredningen har på ett föredömligt och analyserande sätt visat på hur de i Landsbygdsprogrammet tillgängliga resurserna (750 miljoner kronor) kan användas för att utveckla kommersiell service i glesbygd.

Vid utveckling av service på landsbygden är det viktigt att tänka fritt och öppet och utnyttja kreativa krafter t.ex. i den relativt höga graden av entreprenörskap hos landsbygdens befolkning samt även det intresse och kunskap som ofta finns hos utrikes födda gällande att starta eget inom handel och service.

Möjligheterna att utnyttja E-handel för kommersiell service är intressanta att utveckla. Goda exempel finns redan med tillgång till gemensamma kylrum.

Stöd till kommuner som utvecklar lokala servicelösningar

Kommunen bör vara en viktig aktör i sammanhanget, snarare än Länsstyrelsen, då kommunen verkar mycket närmare de enskilda människorna och företagen. Det är också bra med förslaget att ge stöd till små kommuner för att ge dem möjlighet att utveckla sitt arbetssätt.

Insatser som stimulerar samordningslösningar mellan offentliga, privata och ideella aktörer lyfts fram av utredningen. Här bör man ta tillvara de erfarenheter från goda exempel som finns runt om i landet. KSLA ställer sig bakom utredningens förslag till stöd för glesbygdskommuners

KUNGL SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

arbete med att främja samordnade servicelösningar. Det finns idag flera goda exempel på butiker som genom att inkludera samhällsservice har fått stor betydelse som samlingsplats på glesbygden. Det är dock viktigt dock att lösningarna är flexibla så de inte kväver kraften hos de enskilda entreprenörerna.

Statliga bolag

I utredningen framförs tydligt, och i flera av förslagen, de offentliga aktörernas ansvar för samhällsservice. Det gäller PostNord Sverige AB, Apoteket AB, AB Svenska Spel och Systembolaget AB. Här behövs uppföljning av såväl de befintliga föreskrifter som samhället har utformat som de möjligheter till samverkan som framförs i utredningen. Behov finns, vilket också framförs, av att utveckla ägaranvisningarna. Förslaget om att bilda ett centralt samordningsforum är bra för att stimulera och utveckla grundläggande kommersiell service.

Fortsatt utredningsarbete

Som framgått tidigare i KSLA:s yttrande kan de åtgärder som föreslås i betänkandet medverka till att tillförsäkra landsbygden en rimlig nivå av såväl kommersiell som samhällelig service. Dock får förslagen betraktas som otillräckliga insatser för att motverka en fortsatt ekonomisk och demografisk tillbakagång på landsbygden. Utredningen har heller inte haft i uppdrag att ta ett helhetsgrepp om landsbygdens utvecklingsfrågor.

Enligt KSLA:s uppfattning är det i ett längre perspektiv endast en starkare ekonomisk bas som kan ge underlag för fler invånare och bättre service på landsbygden. Det finns utomordentliga förutsättningar att utveckla såväl servicenäringar, exempelvis turism och upplevelser, som produktion inom jord-, skogs- och vattenbruk samt fiske. Sverige har gott om utrymme, hög utbildnings- och kunskapsnivå, god innovationsförmåga och utmärkta naturgivna förutsättningar. Tillgång till god kommersiell service och samhällsservice är dock en förutsättning för att lyckas.

Landsbygdens utvecklingsfrågor kommer enligt regeringen att få en ordentlig genomlysning framförallt i den parlamentariska Landsbygdsutredningen, men det är uppenbart att den Livsmedelsstrategi som är under utveckling också kommer att ha stor relevans för landsbygdens och glesbygdens utvecklingsfrågor. Det är KSLA:s förhoppning är att det utrednings- och analysarbete som nu genomförs får ett skarpt fokus på politiska åtgärder som kan underlätta företagandet på landsbygden.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien ställer sig gärna till förfogande och erbjuder en oberoende mötesplats för uppföljning av de i utredningen framförda förslagen och för fortsatta utvecklande samtal inom ramen för pågående utredningar.

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Kerstin Niblaeus
Akademiens preses

Carl-Anders Helander
Akademiens sekreterare och VD